

ОПШТИНА МАЛИ ЗВОРНИК

ПЛАН РАЗВОЈА 2020-2027.

САДРЖАЈ

Уводна реч председника Општине.....	4
Контекст и процес израде	5
Процес израде	7
Локализовање циљева одрживог развоја (Агенде 2030)	9
Преглед и анализа постојећег стања локалне самоуправе.....	10
SWOT анализа	19
Визија општине Мали Зворник	21
Правци развоја и приоритетни циљеви и мере по правцима развоја	22
Одрживи економски развој.....	22
Приоритетни циљ 1. Одрживи туризам	23
Приоритетни циљ 2. Унапређени услови за развој микро, малих и средњих предузећа и предузетништва (ММСПП)	25
Приоритетни циљ 3. Одрживи развој пољопривреде.....	27
Једнак приступ и квалитетне услуге за све грађане.....	28
Приоритетни циљ 4. Повећан обухват деце предшколским васпитањем и образовањем .	29
Приоритетни циљ 5: Обезбеђена доступност неформалном образовању и ваннаставним активностима за децу и младе.....	30
Приоритетни циљ 6: Повећан обухват старијих лица услугама помоћи у кући и другим услугама социјалне заштите.....	31
Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота	31
Приоритетни циљ 7: Унапређена водоводна мрежа.....	33
Приоритетни циљ 8: Успостављен функционалан и одржив систем управљања отпадним водама.....	34
Приоритетни циљ 9: Повећано коришћење обновљивих извора енергије.....	34
Приоритетни циљ 10: Унапређени јавни простори	35
Оквир за праћење спровођења, вредновање учинка и извештавање.....	35
Прилози.....	37

Листа скраћеница

БиХ	Босна и Херцеговина
ДД	Дечији додатак
ЕБИТДА	Профит пре него што се одузме камата, порез на добит и амортизација (<i>Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization</i>)
ИДР	Индекс друштвеног развоја
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈП	Јавно предузеће
МЗ	Месна заједница
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ПВО	Предшколско васпитање и образовање
ППП	Припремни предшколски програм
РРА ППР	Регионалном развојном агенцијом Подриња, Подгорине и Рађевине
РЗС	Републички завод за статистику
СКГО	Стална конференције градова и општина
UNDP	Програма Уједињених нација за развој (<i>United Nations Development Programme</i>)
ХЕ	Хидроелектрана
ЦСР	Центар за социјални рад

Уводна реч председника Општине

Поштовани грађани,

Полазећи од чињенице да је постављање јасних циљева и добро планирање у основи сваког успешно обављеног посла, приступили смо изради Плана развоја општине Мали Зворник, кровног документа развојног планирања, који, у складу са визијом којој тежимо, у периоду од 2020. до 2027. године, препознаје потребе наше локалне заједнице и дефинише правце у којима треба да усмеравамо будуће инвестиције.

Документ који је пред вама плод је вишемесечног заједничког труда локалних институција, установа и грађана, реализованог уз стручну помоћ експерата Сталне конференције градова и општина и УНДП-а.

Рађен је у складу са Законом о планском систему Републике Србије, према прописаним процедурама и методологијама, а садржи кључне одреднице развојних активности општине Мали Зворник у предстојећем осмогодишњем периоду, који ће, верујем, показати да смо били добри визионари и да смо успели да одговоримо задатку и креирамо смернице за одрживи развој наше локалне заједнице.

Концепт развоја општине Мали Зворник заснивамо на циљевима, који треба да допринесу побољшању квалитета живота, кроз отварање нових радних места и даљег смањења стопе незапослености, стварање могућности за нова улагања и инвестиције, повезивање наше општине са другим општинама, градовима и државама у региону, пратећи модерна технолошка достигнућа и примере добре праксе развијених земаља.

У процесу израде Плана развоја општине Мали Зворник 2020 – 2027. анализирани су укупни ресурси општине и одређени приоритетни циљеви и мере које могу да допринесу ефикасном искоришћењу потенцијала које имамо.

Одржива економија, а посебно одрживи туризам, где се нарочито води брига о очувању животне средине и природних ресурса, препознат је као једна од области са највише капацитета и могућности да појача и оснажи целокупну привредну активност на локалу, односно подстакне делатности у свим осталим сферама развоја локалне заједнице.

Мали Зворник са богатим културно - историјским наслеђем, реком Дрином и добрим географским положајем у прекограничном региону Србија - БиХ, јесу наша велика могућност да се отворимо према инвестицијама и максималном искоришћењу предности које имамо, како би генерацијама које стасавају обезбедили бољу и сигурнију будућност.

Наша тежња је да обезбедимо једнак приступ и квалитетне услуге за све грађане и да развијемо комуналну инфраструктуру и услуге које су у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота свог нашег становништва.

У намери да скромна средства којима располажемо искористимо на најбољи могући начин, ослањајући се на несебичну подршку државе и свих њених релевантних институција, очекујемо да ћемо заједничким снагама и предвиђеним корацима успети да остваримо планирано.

Жеља нам је да Мали Зворник буде успешна и развијена општина задовољних грађана, који виде будућност у месту свог рођења и одрастања.

С поштовањем,

Дипл. инг. Зоран Јевтић
Председник општине Мали Зворник

Контекст и процес израде

Поштујући одредбе *Закона о планском систему*¹, Општина Мали Зворник је у мају 2019. године донела одлуку о приступању Општине Мали Зворник процесу израде *Плана развоја за период 2020-2027. године*. Процес израде *Плана развоја општине Мали Зворник* поверен је Радној групи која је именована од стране председника општине², а коју чине:

- Зоран Јевтић, председник општине
- Милош Радојчић, заменик председника општине
- Милица Живановић, заменик начелника ОУ
- Драгица Станковић, Општинска управа
- Сузана Реповић, Општинска управа
- Борис Катић, Општинска управа
- Војислав Стаменковић, Општинска управа
- Драган Чикарић, директор ЈКП „Дрина“ Мали Зворник
- Љиљана Радић, ЈКП „Дрина“ Мали Зворник
- Живко Јанковић, ЈКП „Дрина“ Мали Зворник
- Славојка Спасеновић, директор Библиотека „17 септембар“ Мали Зворник
- Биљана Којић, директор Центра за социјални рад
- Данијела Марковић, директор Регионалне развојне агенције Подриња, Подгорине и Рађевине ДОО Лозница
- Милош Тимотић, директор Средње школе Мали Зворник
- Олга Спасојевић, директор Предшколске установе „Црвенкапа“
- Љиљана Јекић, директор Основне школе „Браћа Рибар“ Доња Борина
- Александар Андрић, Спортски савез „Дрина“
- Предраг Спасојевић, Основна школа „Милош Гајић“ Амајић

Стручну подршку у изради *Плана развоја општине Мали Зворник* пружала је Стална конференције градова и општина (СКГО) кроз пројекат „Унапређење управљања и економског планирања на локалном нивоу у циљу спровођења циљева одрживог развоја у Републици Србији - Подршка успостављању система планирања и израда средњорочних планова развоја локалне самоуправе“ који се финансира из бесповратних средстава званичне развојне помоћи Републике Словачке (*SlovakAid*), а спроводи посредством Програма Уједињених нација за развој у Србији (*UNDP*).

Наведени пројекат бави се пилотирањем новог приступа координације јавних политика у складу са *Законом о планском систему*. Корисници пројекта су пет јединица локалне самоуправе међу којима и општина Мали Зворник.

Пројекат „Унапређење управљања и економског планирања на локалном нивоу у циљу спровођења циљева одрживог развоја у Републици Србији - Подршка успостављању система планирања и израда средњорочних планова развоја локалне самоуправе“ се реализује у периоду мај-децембар 2019. године у условима када релевантни правни оквир још увек није у потпуности комплетиран, па се планови развоја ЈЛС раде на основу доступних методолошких смерница из усвојених подзаконских аката³. Пошто су ово први планови развоја ЈЛС, искуства стечена током њихове израде ће управо послужити за додатну разраду и прилагођавање

¹ "Службени гласник РС" број 30 од 20. априла 2018.

² Одлука број 06-459/2019 од 16.08.2019. године

³ Уредба о методологији за израду средњорочних планова, "Службени гласник РС", број 8 од 8. фебруара 2019. и Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика, "Службени гласник РС", број 8 од 8. фебруара 2019.

приступа који ће затим бити предмет систематског саветовања, подршке и примене у осталим локалним самоуправама у периоду након 2019. године.

Другим речима, *План развоја општине Мали Зворник за период 2020-2027. године* не представља само први план развоја који је урађен за општину Мали Зворник, већ је и међу пет првих планова развоја у Републици Србији који су урађени у складу са *Законом о планском систему*.

План развоја општине Мали Зворник 2020-2027. је усвојен од стране Скупштине општине Мали Зворник ...⁴

Процес израде *Плана развоја општине Мали Зворник 2020-2027.* је у потпуности рађен у складу са *Законом о планском систему*. Према наведеном *Закону*, план развоја је дугорочни документ развојног планирања који усваја скупштина јединице локалне самоуправе на период од најмање седам година. Основни елементи плана развоја су: анализа постојећег стања, визија, приоритетни циљеви и преглед мера којима се достижу предложени циљеви, са краћим описом. Предложене мере се детаљније разрађују средњорочним планом јединице локалне самоуправе и документима јавне политике.

Приликом израде *Плана развоја општине Мали Зворник*, као и приликом дефинисања на који начин ће се овај плански документ спроводити поштована су начела која су дефинисана *Законом о планском систему*:

- 1) **начело економичности**, које подразумева да се приликом избора мера јавне политике води рачуна да користи од истих оправдавају трошкове које проузрокују;
- 2) **начело финансијске одрживости**, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената поштују успостављена фискална ограничења расхода и издатака, као и да се имају у виду ефекти спровођења јавних политика на раст бруто домаћег производа и инвестиције, приходе и примања, одржавање и сервисирање дугова;
- 3) **начело реалистичности**, које подразумева уважавање финансијских, економских, друштвених, културних, просторних, еколошких, регионалних, административних и других могућности и ограничења приликом планирања;
- 4) **начело релевантности и поузданости**, које подразумева да се подаци на основу којих се планира, анализирају ефекти и прати спровођење планских докумената, прикупљају из различитих релевантних и поузданих извора, као и да су спроведене одговарајуће анализе очекиваних учинака спровођења планских докумената;
- 5) **начело конзистентности и усклађености**, које подразумева међусобну усклађеност јавних политика, усклађеност планских докумената по форми, садржају и терминологији, усклађеност хијерархијски нижих планских докумената са хијерархијски вишим планским документима, усклађеност планских докумената са преузетим међународним обавезама, као и усклађеност прописа са усвојеним планским документима;
- 6) **начело континуитета планирања**, које подразумева цикличност процеса планирања, праћења спровођења и вредновања учинака, као и заснованост новог планског документа на планским документима који су му претходили и налазима вредновања постигнутих учинака већ спроведених јавних политика;
- 7) **начело пропорционалности**, које подразумева да су обухват и методе анализе ефеката јавних политика, како *ex-ante* тако и *ex-post*, сразмерне значају и обиму процењених ефеката;
- 8) **начело превенције и предострожности**, које подразумева да се јавне политике утврђују и спроводе тако да се спрече или сведу на најмању могућу меру потенцијални негативни ефекти;

⁴ Одлука број ... додати када буде усвојена

- 9) **начело једнакости и недискриминације**, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената поштују људска и мањинска права и слободе гарантоване Уставом и законом;
- 10) **начело координације и сарадње**, које подразумева да се планирање врши уз уважавање интереса осталих учесника у планском систему, а нарочито уз уважавање приоритетних циљева Владе, као и иницијатива, потреба и приоритетних циљева локалне власти;
- 11) **начело јавности и партнерства**, које подразумева да се јавне политике утврђују у оквиру транспарентног и консултативног процеса, односно да се током израде и спровођења планских докумената, као и анализе ефеката и вредновања учинака јавних политика, спроводи транспарентан процес консултација са свим заинтересованим странама и циљним групама, укључујући и удружења и друге организације цивилног друштва, научно-истраживачке и друге организације, водећи рачуна да се омогући остваривање појединачних правних и других интереса свих заинтересованих страна и циљних група, уз истовремену заштиту јавног интереса;
- 12) **начело одговорности**, које подразумева јасно одређивање одговорних институција за спровођење мера и активности јавне политике;
- 13) **начело временске одређености**, које подразумева временски ограничен период примене документа јавне политике и јасно одређене рокове за извршење мера и активности предвиђених документом јавне политике;
- 14) **начело интегралности и одрживог раста и развоја**, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената узимају у обзир захтеви заштите животне средине, борбе против климатских промена, ублажавања ефеката климатских промена и прилагођавања климатским променама, спречавања прекомерног коришћења природних ресурса, повећања енергетске ефикасности и искоришћавања обновљивих извора енергије и смањења емисија гасова са ефектом „стаклене баште“, њихови ефекти на друштво, посебно на локалне заједнице, њихов развој и посебности, осетљиве категорије становништва, родну равноправност, као и борбе против сиромаштва.

Процес израде

Процес израде Плана развоја спроведен је кроз следеће главне фазе:

- 1) Фаза припреме за процес израде документа
- 2) Фаза развоја документа
- 3) Спровођење јавне расправе.

Током **фазе припреме** донета је одлука о приступању изради документа и именован је тим који административно и технички води целокупан процес израде плана. Урађена је анализа заинтересованих страна - идентификовани су најважнији актери и анализирани њихов утицај и значај који подручја за који се план израђује имају за њих. На основу анализе заинтересованих страна, направљен је предлог чланова тематских група које је потребно укључивати у различите фазе израде документа.

Фаза развоја подразумевала је спровођење следеће три групе активности:

- 1) Анализа постојећег стања;
- 2) Дефинисање визије, приоритетних циљева и мера;
- 3) Дефинисање оквира за праћење, евалуацију и извештавање са структуром одговорности.

Анализа постојећег стања је први корак у процесу и подразумева прикупљање и обраду података из примарних и секундарних извора. У оквиру овог корака, комбинацијом примарног (коришћењем упитника) и секундарног (прикупљањем података из званичне статистике) прикупљања података, за општину Мали Зворник, урађене су следеће анализе: 1) Анализа економског развоја; 2) Социо-економска анализа пољопривреде; 3) Анализа сектора заштите

животне средине, сектора енергетике, сектора саобраћаја и комуникације, сектора урбанизма, просторног планирања и грађевинарств; 4) Анализа друштвеног развоја; 5) Анализа капацитета општине за финансирање приоритетних праваца развоја; 6) Анализа различитих показатеља општине Мали Зворник на бази аналитичког сервиса ЈЛС Републичког секретаријата за јавну политику⁵. Анализа постојећег стања завршена је израдом тзв. SWOT матрице, која је развијена на радионици на којој су учествовали како чланови Радне групе за израду Плана развоја, тако и чланови тематских радних група.

Дефинисање визије, приоритетних циљева и мера је наредни корак, у оквиру кога су спроведене и консултације са тематским групама.

Приликом утврђивања визије, приоритетних циљева и мера, поштоване су дефиниције и правила која се на њих односе, а која су наведена у следећим пасусима.

Визија представља жељено стање у будућности. Визија се добија процесом брејнсторминга на састанцима тематских група. Дефинисана визија треба да је инспиративна и амбициозна, кратка и лака за памћење, достижна и мерљива, али и да локалну самоуправу за коју се врши планирање диференција од других подручја.

Приоритетни циљеви су пројекције жељеног стања које доприносе остварењу визије, а постижу се спровођењем мера, односно групе мера, при чему се свака мера, односно група мера обавезно везује за конкретан посебан циљ. Циљеви се утврђују тако да буду специфични, мерљиви, достижни, реални и временски одређени. На нивоу приоритетног циља дефинишу се показатељи учинка.

Мере представљају активности чије се предузимање планира ради остварења приоритетних циљева, односно достизања постављене визије. Мере могу бити различите по својој врсти и начину деловања, а за остварење постављеног циља потребна је реализација једне или више мера, које могу бити међусобно условљена. *Закон о планском систему* препознаје следеће мере јавне политике: 1) **регулаторне**, којима се успостављају стандарди и правила којима се уређују односи у друштву; 2) **подстицајне**, у које спадају: фискалне мере (субвенције, порези и друго) и друге финансијске и нефинансијске мере; 3) **информативно-едукативне** (информационе и образовне кампање и друго); 4) **институционално управљачко организационе** (формирање нових и укидање постојећих институција, промена организационе структуре одређених субјеката, промена броја и компетенција запослених и др.); 5) **обезбеђење добара и пружање услуга** од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.).

Дефинисање оквира за праћење, евалуацију и извештавање са структуром одговорности је завршни корак у припреми документа за јавну расправу.

У оквиру **спровођења јавне расправе**, Општина Мали Зворник је предлог нацрта *Плана развоја општине Мали Зворник за период 2020-2027.* поставила на своју званичну интернет страницу дана 20.11.2019. године и организовала јавну презентацију 06.12.2019. године

У току јавне расправе примљен је предлог допуне Нацрта Плана развоја од стране Дома здравља Мали Зворник, који је препознат као конкретна активност а не предлог мере за унапређење дефинисаних приоритетних циљева и као такав није унет у нацрт Плана развоја. Предложени пројекат ће бити узет у обзир приликом израде краткорочних планова развоја. Других предлога у току јавне расправе није било.

Извештај о спроведеној јавној расправи налази се у прилогу.

⁵ Наведене анализе дате су у прилогу.

Локализовање циљева одрживог развоја (Агенде 2030)

Једна од методолошких препорука која је испоштована приликом израде Плана развоја је да је приликом представљања резултата анализа направљена веза са тзв. *Циљевима одрживог развоја (Агенда 2030)*, односно да је урађена тзв. локализација циљева и индикатора.

*Агенда 2030*⁶ је усвојена на самиту Уједињених нација одржаном 2015. године. Заменила је *Миленијумске циљеве* који су престали да важе крајем 2015 године. *Агенда 2030* представља јединствену стратегију која подразумева мобилизацију ресурса свих држава како би били остварени циљеви до 2030. *Агенду* чини 17 циљева, и у оквиру њих 169 подциљева мерених уз помоћ 231 показатеља, и дају се смернице свим државама које је потребно да усвоје и прилагоде сопственим приоритетима.

Допринос остваривању циљева одрживог развоја у потпуности је процес компатибилан са процесом приступања Европској унији, што је посебно значајно за земље Западног Балкана, а тиме и Републику Србију. Постизањем циљева одрживог развоја, земље кандидати истовремено испуњавају своју обавезу ка приступању ЕУ, односно имплементација циљева одрживог развоја подржава процес интеграције у ЕУ (циљеви одрживог развоја компатибилни су са ЕУ преговарачким поглављима).

Циљеви одрживог развоја се спроводе на националном, регионалном и локалном ниву, а прилагођавање глобалних циљева нижим нивоима планирања посматра се као "локализација циљева одрживог развоја". Локализација се односи на то како локалне власти у процесу планирања подржавају циљеве одрживог развоја акцијама одоздо према горе.

Локалне власти заједно са представницима цивилног и приватног сектора локализују глобалне циљеве и стављају их у локални контекст, односно интегришу их у планове развоја свој локалне заједнице.

Општина Мали Зворник је приликом дефинисања приоритетних циљева и мера, као и показатеља исхода, водила рачуна о локализацији циљева одрживог развоја. Приликом одабира мера, општина Мали Зворник се водила питањем које су то мере које су значајне у локалном контексту, а чија имплементација доприноси постизању једног или више циљева одрживог развоја.

⁶ Резолуција A/RES/70/1 – Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

Преглед и анализа постојећег стања локалне самоуправе⁷

Мали Зворник се простире уз реку Дрину која представља и границу са суседном Босном и Херцеговином и са два гранична прелаза преко мостова на Дрини повезан је са суседним градом Зворником у Републици Српској

Општина Мали Зворник налази се у западном делу Србије, уз десну обалу реке Дрине (око 40 км), која уједно представља и границу са суседном Босном и Херцеговином. Заузима простор од 184 км², од села Велика Река до села Брасине, односно између Дрине, Соколске планине, Борање и Гучева и општина Љубовија, Крупањ и града Лознице.

Асфалтним путем је повезана са Лозницом (26 км), Шапцем (76 км), Ваљевом (100 км) Београдом (160 км), а са суседним градом Зворником у Републици Српској, у Босни и Херцеговини повезана је са два гранична прелаза: 1) Међудржавни гранични прелаз на мосту преко Дрине; 2) Мост Краља Александра I Карађорђевића, који представља пешачку комуникацију.

Железница која повезује Мали Зворник са Шапцем је реконструисана током 2018. године

Општина Мали Зворник припада групи најнеразвијенијих подручја Републике Србије

У погледу степена развијености, општина Мали Зворник припада групи најнеразвијенијих подручја Републике Србије, односно спада у групу девастираних подручја са степеном развијености испод 50% републичког просека.

Уочљиво је присуство и повећање интензитета неповољних демографских појава- смањење укупног броја становника, природна депопулација, миграциони процеси и демографско старење

На територији општине Мали Зворник, у 12 насеља, према проценама из 2017. године живи 11.559 становника, са просечном густином насељености од 63 становника на км².

Резултати пописа 2011. године, као и процене у наредним годинама, указују на присуство и повећање интензитета неповољних демографских појава и процеса са којима се већ деценијама суочава како Србија, тако и општина Мали Зворник и општине у њеном окружењу. Приметно је смањење укупног броја становника, природна депопулација, миграциони процеси и демографско старење које детерминише прилично ограничавајући популациони оквир формирања радног контингента, а самим тим и активног становништва.

⁷ Подаци који се наводе у овом поглављу преузети су из анализа које су дате у прилозима.

У периоду 2011-2017, број становника Малог Зворника се смањио за 7,5%, односно општина је изгубила 933 становника. С обзиром да општина Мали Зворник спада у групе мањих општина, смањење броја становника за скоро 1.000 у овако кратком временском периоду представља значајан пад. Разлоге у смањењу броја становника треба, пре свега тражити у миграцијама претежно младог становништва ка индустријски развијенијим центрима (Београд, Чачак, Крагујевац).

Однос полова у структури становништва према последњем попису износи 50,6:49,4% у корист жена.

Просечна старост у општини Мали Зворник у периоду 2001-2017. бележи пораст са 41,50 на 43,85 година. Индекс старења од 149,8 указује да је Општина захваћена процесом старења. У периоду 2011-2017. промене у старосној структури указују да се групације најбројнијег становништва померају од омладине ка групацијама становништва „средњих“ година.

Радно способно становништво у укупном контингенту становништва у 2017. износи 69,5% и структура је нешто повољнија у поређењу са суседним општинама.

Постоји разлика у дужини очекиваног трајања живота између мушког и женског становништва - очекивано трајање живота женског становништва у општини Мали Зворник износи 79 година, а мушког становништва 71,9 година.

У посматраном периоду општина Мали Зворник бележи негативне вредности природног прираштаја. У 2017. години општина Мали Зворник је забележила стопу природног прираштаја од -6,66. Стопа укупног фертилитета је испод граничне вредност од 2,1 која представља број деце потребан за просто обнављање становништва, односно да би се одржао постојећи број становника, најмања је међу општинама у окружењу и износи 1,37.

У периоду 2011-2017. општина Мали Зворник бележи негативан миграциони салдо, односно више становништва се одсели него што се досели. Миграције становништва из села у град, поред позитивних ефеката (пораст запослености, веће могућности за образовање) имају и бројне негативне последице. Имајући у виду да углавном мигрира младо и радно способно становништво, резултат је повећање удела старог и смањење удела активног пољопривредног становништва у неразвијеним руралним подручјима.

Општину Мали Зворник одликује богатство природних ресурса

Основне карактеристике рељефу дају планина Јагодња, јужни обронци Гучева и приобаље Дрине са вештачким језером дугим 20 км.

Мали Зворник одликује веома богата хидрографска мрежа, на 1 км² површине долази чак 1,1 км воденог тока, односно на 184 км² површине долази 205 км река. На територији општине постоје и два језера.

Према подацима Републичког завода за статистику укупно шумско земљиште општине Мали Зворник износи 9.320 ха односно 50,7% територије општине. 44,9% шума на подручју општине је у приватном власништву, док је преосталих 55,1% у државном, односно власништву ЈП "Србијашуме". Листопадно је око 80% шумских површина и то су углавном букове шуме, а у долини Дрине заступљени су и топола и врба. Шуме су посебно богате срнећом дивљачи, дивљим свињама, зечевима, фазанима, дивљим паткама и јаребицама. Додатно богатство шума представљају шумски плодови, печурке и лековито биље.

Здравствено стање шума на подручју општине Мали Зворник веома је задовољавајуће, али потребно је спроводити превентивне мере како би се одржавало задовољавајуће стање. Присутна је проблематика нерационалне сече шума чиме су се створили услови за развој клизишта и одрона. Укупно очуване састојине заступљене су на 84,2%, а разређене на 6,4% укупне површине државних шума. Девастиране састојине су присутне на 44,66 ха или 4,5%. Значајно је учешће шикара (251,79 ха) и шибљака (162,47 ха) .

Општина Мали Зворник располаже минералним сировинама. Од металичних сировина значајни су лежишта и појаве антимона, гвожђа, олова и цинка, а од неметаличних: мермер, гранит и кречњак.

На територији општине Мали Зворник нема заштићених природних добара.

Привреда општине Мали Зворник базира се на производњи електричне енергије, преради камена и дрвета, пољопривреди и туризму.

Окосницу привреде чини производња електричне енергије, односно носилац ЈП ХЕ „Зворник“. У области експлоатације и прераде минералних сировина водећу улогу у општини има предузеће Равнаја, које већ неколико година послује у приватном власништву.

Предузетничка клима у општини је знатно испод просека Републике. Број активних привредних друштава на 1.000 становника износи 6, што је за 2/3 мање од републичког просека, док је број предузетничких радњи на 1.000 становника 33 што је мало ниже од просека републике (просек РС је 36).

Број привредних субјеката у последњих пар година је у благом порасту. Нето ефекат нових привредних субјеката износи 1,5: 1, док на нивоу Републике износи 1,7:1.

Развој сектора малих и средњих предузећа и предузетника углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима, за трговину, угоститељских објеката и занатских радњи. Број занатских радњи је у порасту. Најбројније су занатске радње грађевинске делатности, фризерске, услужне, превозничке, посредничке, аутомеханичарске и друге сличне радње.

У Општинској управи систематизована су радна места за подршку локалном економском развоју, али без запослених

Општина Мали Зворник је систематизовала радна места у оквиру Општинске управе који би се бавили локалним економским развојем. Међутим, још ниједна особа није запослена на тим радним местима.

Општина Мали Зворник нема развијен механизам систематског привлачења инвестиција. Не постоје спремне информације о расположивости локација, расположивости радне снаге и сл. Промоција инвестиционих потенцијала се не реализује плански, већ спорадично и у сарадњи са републичким институцијама.

Мали Зворник има неповољну образовну структуру становништва, као и незапослених лица

Образовна структура становништва је прилично лоша – 45% становника изнад 15 година има завршену само основну школу или је без образовања, док је тај проценат на нивоу Србије 35%.

Стопа запослености у Малом Зворнику износи 46%, и у просеку је стопе запослености у Србији (47,7%), али значајно је испод циљане вредности у Стратегији Европа2020 (минимално 75%).

Укупан број запослених на територији општине Мали Зворник износи 2.021 лица, од тога 69 % су запослени у правним лицима, 28% су предузетници или лица која су запослена код њих и 3% регистровани индивидуални пољопривредници. Од укупног броја запослених 31% је запослено у државној или локалној администрацији, здравству и образовању. Број предузетника и лица запослених код предузетника се од 2010. до 2016. скоро преполовио, док се од 2016. бележи тренд пораста.

Према подацима Националне службе за запошљавање укупан број незапослених лица на крају 2018. износио је 1.739. У односу на попис из 2011. број незапослених је повећан више него 100%, али од 2015. до краја 2018. године смањује се за око 10% годишње. Од укупног броја незапослених, 25% чини неквалификована радна снага, што је испод просека Србије. Број незапослених на 1.000 становника је 150, а жене чине 60% од укупног броја незапослених.

Пољопривредну производњу одликују уситњени поседи, недовољна опремљеност, традиционалан начин бављења пољопривредом

Према подацима Пописа пољопривреде из 2012. године општина Мали Зворник располаже са 5.913 ха пољопривредног земљишта од чега је 2.722,97 ха коришћеног пољопривредног земљишта. Ливаде и пашњаци чине већину - 50,36% , док оранице и баште чине свега 34,43% коришћеног пољопривредног земљишта, а 306 ха чине воћнаци. Државно пољопривредно земљиште простире се на 400,15 ха, али нема заинтересованости за закуп истог.

Просечна површина коришћеног пољопривредног земљишта по домаћинству у општини Мали Зворник, на основу Пописа пољопривреде из 2012. године, била је 1,3 ха и представља најмању површину у оквиру Мачванског округа, чији је просек 3.61 ха. Пољопривредна газдинства су веома уситњена и нема концентрисане производње.

У пољопривреди је ангажовано око 2.845 становника, односно 24,63% од укупног становништва. Код свега 21% пољопривредних газдинстава носиоци су жене.

У области биљне производње најзаступљенији су кукуруз, пшеница, јечам, луцерка и кромпир. Водеће воћне врсте су малина и шљива. Од сточарства најзаступљенији су говедарство, овчарство, пчеларство и рибарство.

Иако је хидролошки положај Малог Зворника изузетно повољан, према подацима РЗС наводњава се само 17 ха обрадивих површина, и то 7 ха ораница и башти и 6 ха воћа.

Већина пољопривредних газдинстава има јако оскудан и веома застарео техничко технолошки парк. По попису пољопривреде има свега 5 комбајна, 170 једноосовинских трактора чија је старост преко 10 година, нешто више од 328 двоосовинских трактора, од којих је свега 10 њих старости испод 10 година.

Мали Зворник располаже знатним антропогеним туристичким вредностима, али у угоститељском сектору ради мали број људи

У 2017. у Малом Зворнику боравило је 2.208 туриста, са просечним боравком од 2 дана, што је повећање од 0,5 дана у последњих 8 година.

У угоститељском сектору ради свега 6 запослених на 1.000 становника.

У хотелима, пансионима и мотелима има 145 категорисаних лежаја, у домаћинствима је регистровано 11 објеката са укупно 80 лежајева, а процене су да је укупан број лежајева око 250.

Општина Мали Зворник има *Програм развоја туризма*, у коме су као најзначајније истакнуте следеће антропогене туристичке вредности:

- Брана ХЕ „Зворник” - може се искористити за посете туриста и школских екскурзија;
- Подземно склониште Карађорђевића - „Тајанствени (подземни) град Карађорђевић”;
- Мост краља Александра I Карађорђевића који спаја Мали Зворник са суседним Зворником у Републици Српској;
- Археолошко налазиште Орловине;
- Радаљска бања;
- Верски објекти;
- Споменици градске и сеоске архитектуре;
- Манифестације („Пливање за часни крст“, „Скобаљијада и гурманијада“, дани спортско-рекреативног и културног туризма „Дрина је смисао живота“ која обухвата такмичења у лову сома бућком „Сомовијада“, такмичење у кувању рибље чорбе „Златни котлић“ и „Малозворничка Регата“, једина регата на мирној, језерској води, као и обуке у вожњи скутером на води, летњи изложбени сајам и др.

Мали Зворник троши значајно мање финансијских средстава на област друштвених делатности у односу на просек у Србији, али је индекс друштвеног развоја на нивоу просека Србије

Мали Зворник је у 2017. години на област друштвених делатности трошио мање у односу на просек јединица локалне самоуправе у Србији – 29% у односу на 37% буџета. И поред тога, друштвени развој Малог Зворника мерен индексом друштвеног развоја градова и општина је 2016. године био на нивоу просека развоја општина у Србији - ИДР 43 у односу на просечан индекс за општине у Србији од 45,3.

Обухват деце предшколским и основним образовањем је на нижем нивоу од националних циљева и просека ЕУ

Обухват деце јасленог узраста је већи од просека Мачванске области у којој се Мали Зворник налази, али је мало нижи од просека Републике који је иначе на ниском нивоу како када су у питању национални циљеви тако и у поређењу са просеком ЕУ. Обухват деце вртићког узраста (од 3 године до поласка у ППП) је врло висок – око 80%. Обухват ППП-ом у 2017. години је 100%.

Обухват ПВО је знатно повећан захваљујући посебним програмима који су понуђени и заживели у свим сеоским срединама и обухватају узраст од 3-5,5 година.

Капацитети ПВО нису довољни - у градски насељима је око 15% уписано преко нормативе али нема оних који су “одбијени”

У Малом Зворнику постоји 5 матичних основних школе – 1 у градском а преосталих 4 са 4 подручна одељења у осталим насељима.

У Малом Зворнику се као стопа завршавања основне школе појављује стопа од 110%, иако је стварно стање да је она 100%, јер поред ученика из Малог Зворника, основну школу у Малом Зворнику похађају и деца из Зворника, из Републике Српске.

Становништво Малог Зворника у лошијем материјалном положају у односу на просек Србије

Обухват становништва Малог Зворника новчаном социјалном помоћи и дечијим додатком је скоро дупло виши од просека, што указује на лошији материјални положај становништва у Малом Зворнику односу на просек Србије. Обухват становништва додатком за помоћ и негу виши је од просека Србије и то посебно обухват старијег становништва 65+. У општини се спроводи услуга помоћ у кући. Општа стопа обухвата корисника услугом помоћ у кући је у општини Мали Зворник 2,5 пута нижа од просечне опште стопе обухвата за све ЈЛС, док је хипотетичка стопа обухвата нижа за свега 0,2 процентна поена од просека.

Капацитети за администрирање социјалне заштите од стране Центара за социјални рад су неповољни у смислу великог броја корисника и уопште становника у односу на број стручних радника у ЦСР.

Здравствена заштита је на нивоу просека Републике Србије

Здравствена заштита се пружа у Дому здравља и у шест теренских амбуланти, од којих су амбуланте у Цулинама, Великој Реци и Брасини обновљене, док амбуланте у Радаљу, Доњој Борини и Доњој Трешници реконструкција тек очекује.

Капацитет здравствене заштите у смислу броја лекара на 1.000 становника је изнад просека Србије када су у питању (предшколска) деца. У Дому здравља Мали Зворник раде два педијатра, који раде са децом предшколског и школског узраста. У Дому здравља ради и доктор специјалиста превентивне и дечје стоматологије.

Здравствена заштита жена и одраслог становништва је на нивоу просека Србије.

У Малом Зворнику не постоји ниједан биоскоп, позориште или музеј

Од установа културе, у Малом Зворнику ради Библиотека “17. Септембар”, која осим примарне делатности, обавља и друге културно-образовне делатности, као што су: организовање изложби књига, слика; организовање позоришних представа за децу и одрасле; организовање ликовне колоније, смотре фолклора; организовање књижевних сусрета; организовање и учешће на Окружној смотри аматерског стваралаштва (глума, рецитација, фолклор) и др.

Спортска инфраструктура на територији општине је недовољно осавремењена

На територији општине постоји укупно 25 спортских објеката од чега се стадион налази у власништву ФК "Јединство", а остали су у власништву општине и ХЕ Мали Зворник. Спортска инфраструктура је недовољно осавремењена.

Регистровано је 5 фудбалских, 1 кошаркашки, један одбојкашки и 1 рукометни клуб, стрељачка дружина, удружење спортских риболоваца, веслачки клуб, шаховски клуб и спортски клуб за борилачке вештине. Основани су Друштво за спорт и рекреацију инвалида, Атлетски клуб параплегичара и других лица са инвалидитетом.

Осим спортских клубова, бројни су и други видови рекреативних активности грађана кроз школски спорт, јогу, фитнес и аеорбик.

На водоводну мрежу прикључено је 74,4% домаћинстава

На водоводну мрежу у 2017. години прикључено је 3.140 домаћинстава општине Мали Зворник, односно 74,4% укупног броја домаћинстава. У периоду 2011-2017. година број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу порастао је за 9% (са 2.877 домаћинстава прикључених на водоводну мрежу у 2011. на 3.140 у 2017. години).

Снабдевање становништва и објеката водом се врши преко јавних водовода и то: градским водоводним системом, који је у надлежности ЈКП “Дрина” из Малог Зворника и сеоским водоводним системима, који су у надлежности сеоских месних заједница или групе грађана, а присутно је и снабдевање индивидуалним водоводним системима.

Крајем 2018.године изграђен је нови резервоар у Доњој Трешњици чијим стављањем у функцију значајно ће се побољшати квалитет водоснабдевања за становнике насеља Доња Трешњица, Амајић, Читлук, Цулине али и део Велике Реке.

Према “Извештају о здравственој исправности воде за пиће јавних водовода и водних објеката у Републици Србији за 2017. годину” вода из јавног водовода градског насеља Мали Зворник била је исправна а само 1,5 % узорака који нису били исправни по микробиолошким параметрима.

Према плану унапређења комуналне инфраструктуре за наредне четири године циљ је да се водом из јавног водовода снабде око 95% становништва општине. План подразумева упоредну реконструкцију дотрајале водоводне мреже и изградњу недостајуће.

Додатан притисак на квалитетно водоснабдевања проузроковале су и поплаве 2014, када је оштећен део инфраструктуре за водоснабдевање становника који су током 2017. године санирани и унапређени.

На канализациону мрежу прикључено је 31% домаћинстава

На канализациону мрежу прикључено је 1.309 домаћинстава или 31% од укупног броја домаћинстава.

На територији општине Мали Зворник постоји одређени вид сакупљања и одвођења отпадних вода. У насељима Брасина, Доња Боруна, Радаљ,Сакар, Цулине и Доња Трешњица постоје изграђене канализационе мреже за школе, месне канцеларије, амбуланте и околна домаћинства мада највећи део становника у сеоским срединама није прикључено на јавну фекалну канализацију. Канализациони систем у градском насељу Мали Зворник је релативно у

задовољавајућем стању, мада у кишном периоду долази до мешања фекалних и атмосферских вода. У Доњем Насељу, које је у саставу градског насеља Мали Зворник, само је делимично изграђена канализациона мрежа.

Осим Емшер јаме са 6 укопаних бетонских таложних поља за 2.500 еквивалентних становника у самом насељу Мали Зворник у току је и изградња ППОВ „Нови мост“ у Доњем Насељу за 2x500 еквивалентних становника. У насељу Сакар у 2018. години изграђено је постројења за пречишћавање отпадних вода „Сакар“ и на њега је за сада прикључено око 10 домаћинстава. За изградњу фекалног колектора у Сакару обезбеђена је планска документација и Идејна решења за изградњу фекалних колектора са црпном станицом. Према плану унапређења комуналне инфраструктуре за наредне четири године циљ је да се на систем јавне фекалне канализације прикључи око 95% становништва општине. План подразумева израду потребне планске и пројектне документације за изградњу фекалних колектора, црпних станица за препумпавање отпадних вода, изградњу постројења за прераду отпадних вода али и прописних септичких јама за мали број гравитирајућих корисника. Такође, према плану унапређења комуналне инфраструктуре за наредне четири године обрађиваће се и системи кишне канализације.

Површински токови су угрожени испуштањем непречишћених отпадних вода и уклањањем приобалне вегетације

Зворничко језеро се пуни пластичном амбалажом, која долази узводно, и коју уклања ЈП ХЕ „Зворник“. Проблем се јавља узводно до Малог Зворника, па је без сарадње са општинама узводно врло отежано решити овај проблем.

У токовима који се сливају у Дрину, нема плутајућег отпада, али постоје још спорадично мања зарасла сметлишта у непосредном приобаљу. Током поплава 2014. смеће у речном кориту је био један од фактора смањења протока речног корита. Кабасти комунални отпад из корита река је уклоњен.

У оквиру студијских истраживања које је финансирао ЕПС током 2015. и 2016. године вршено је испитивање деградационих процеса у Зворничком језеру и билансирање загађења. Резултати указују на проблематику седимента у Зворничком језеру.

Чак 60% домаћинстава користи индивидуалне уређаје за грејање на дрва, а квалитет ваздуха се не прати

Према пописним подацима 60% домаћинстава у Малом Зворнику је користило индивидуалне уређаје за грејање на дрва.

Квалитет ваздуха се не прати. Узимајући у обзир структуру грејања становништва, као и постојање каменолома, било би добро мерити квалитет ваздуха у складу са одредбама законског оквира за ову област.

ЈКП „Дрина“ за сада користи природни гас као основни енергент за производњу топлоте. У току грејне сезоне врши мерење емисије загађујућих материја у димним гасовима из котларнице. Мерење врши акредитовано тело. Резултати су у границама дозвољених вредности. Такође се од стране акредитованих тела врши и редовно подешавање сагоревања у горионицима као и мерење продуката сагоревања сваког котла у котларници. Током 2020/2021. планира се изградња новог котловског постројења које ће као основни енергент користити дрвени чипс, а алтернативно природни гас. Предвиђа се уградња електростатичких филтера за пречишћавање димних гасова што ће допринети чистијем ваздуху у насељу Мали Зворник.

Комунални отпад се одвози из свих насеља у општини на привремену депонију у Лозници

На територији општине не постоји депонија а сакупљени комунални отпад се одвози на привремену депонију у Лозницу. Количина отпада се не мери већ број улазака камиона за одвожење отпада. На основу појединачних мерења и броја улазака локална самоуправа

процењује да се годишње на депонију отпреми око 3.000 тона комуналног отпада. За сада нема колективног раздвајања, нарочито не примарног, као ни било каквог поступка рециклаже отпада.

Сакупљање и одвожење отпада је контејнерског типа, с тим да се из општинског центра смеће одвози свакодневно, а из осталих насеља два пута седмично. Локације индустријског отпада, такође нису опредељене.

Мали Зворник је општина која је изложена већем ризику од катастрофа

У току поплава 2014. Мали Зворник је претрпео значајне штете. У Малом Зворнику је услед поплава настао велики број клизишта и дошло је до уништења велике површине пољопривредног земљишта.

Општина Мали Зворник, заједно са општином Љубовија има израђен План управљања ризиком од природног хазарда за општине Мали Зворник и Љубовија.

Општина Мали Зворник у великој мери зависи од трансфера од централних власти. И има ниско учешће капиталних инвестиција

Општина Мали Зворник има степен самофинансирања од 59,3%, што указује да нема довољну финансијску самосталност да се финансира из изворних и уступљених прихода, већ да у великој мери зависи од трансфера од централних власти. На то указује и показатељ финансијске аутономије који износи 50,4%.

Општина Мали Зворник у посматраном периоду (2011-2017.) није узимала краткорочне и дугорочне кредите, тако за сада нема јавног дуга.

Током 2017. године из буџета општине Мали Зворник највише средстава (89,4%) је трошено на текуће расходе - расходи на запослене, коришћење услуга и роба, отплата камата и задуживања, субвенције, донације, дотације, трансфери, социјално осигурање и социјална заштита и остали расходи. Издаци за набавку нефинансијске имовине од 10,6% су ниски и указују на слаб обим капиталних инвестиција.

Капитални расходи у општини Мали Зворник су у 2017. години износили 485 хиљада евра и у укупним расходима учествовали са свега 14,6%. Овако ниско учешће капиталних инвестиција указује да инвестиције у инфраструктуру, комуналне услуге, односно улагање за унапређење услова живота, тренутно није високоприоритетизовано у буџетској политици општине.

Кредитни потенцијал општине је 202 милиона динара. Финансијски капацитет за период спровођења Плана развоја за финансирање капиталних инвестиционих пројеката износи 716,3 милиона динара

Када је реч о кредитном потенцијалу општине, ради финансирања капиталних инвестиција, према расположивим подацима о стању кредитне задужености на дан 31.12.2017. године, може се констатовати да општина може да се задужи код пословних банака у земљи на износ дугорочног кредита за финансирање капиталних издатака до 202 милиона динара, под условом да се у периоду од 01.01.2018. до дана израде ове анализе није кредитно задуживала код пословних банака.

Могућност локалног буџета је, да кроз мере јачања финансијских капацитета повећа оквир финансирања капиталних инвестиционих расхода на 64,3 милиона годишње, односно 716,3 милиона за цео период у којем ће се спроводити *План развоја општине*, укључујући и туђа средства финансирања, односно кредитне изворе.

Финансијски капацитет општине може се проширити развијањем способности и успешности у конкурисању код виших нивоа власти и осталих донатора (ЕУ фондови) за суфинансирање пројеката капиталног инвестиционог карактера. Наравно за финансирање таквих издатака локалним самоуправама стоје на располагању и други извори у виду издавања мунципалних обвезница или ангажовање капитала кроз јавно-приватна партнерства.

Укупна вредност директних и индиректних могућности буџета, укључујући јачање финансијских капацитета и кредитног потенцијала за финансирање капиталних инвестиционих расхода може да износи и 1,745 милиона динара. Процена капацитета је израђена уз претпоставку да је проценат сопственог учешћа код капиталних пројеката на конкурсима до 20%.

На подручју општине послује једно јавно комунално предузеће

Јавно комунално предузеће „Дрина“, Мали Зворник се финансира наплатом услуга на тржишту, али и субвенцијама из буџета локалне самоуправе која је његов оснивач.

Број запослених у ЈКП „Дрина“ током посматраних година се смањивао, тако да у 2017. години износи 63 лица, што је 5 запослених на 1.000 становника, чиме се општина Мали Зворник сврстала у 58% општина које имају 5 и мање запослених у ЈКП на 1.000 становника.

ЈКП Дрина је у посматраном периоду (2011-2017.) није ликвидна. Индикатор текуће (опште) ликвидност који у 2017. години износи 29,4% указује да ЈКП Дрина није у стању да исплати краткорочне обавезе, ни готовином, ни уновчавањем обртних средстава.

Обртна имовина чини само 12,9% пословне имовине у 2017. Овако низак ниво учешћа обртне имовине у укупној пословној имовини, која има функцију обезбеђивања средстава за нормално пословање и функционисање предузећа, довела је до тога да је ликвидност ЈКП Дрина угрожена односно да ЈКП није у стању да измирује своје краткорочне обавезе.

Индикатор који у однос ставља нето дуг и ЕБИТДА представља способност ЈКП да измири своје кредитне обавезе из сопствених средстава. У случају ЈКП Дрина вредности овог индикатора током посматраног периода показују да ЈКП Дрина не може да измири своје обавезе из сопствених средстава.

Општинска управа има три одељења

С обзиром да се Мали Зворник налази уз десну обалу Дрине, на чијој левој обали је град Зворник (Република Српска, Босна и Херцеговина), који су повезани са два моста, статистички подаци често не одсликавају стварно стање. Велики број грађана који живе у граду Зворнику (Република Српска) пријављени су и у општини Мали Зворник. Неки од њих су и корисници услуга социјалне заштите. Са друге стране, постоје деца чије породице живе у граду Зворнику, а који похађају основну школу у Малом Зворнику.

SWOT анализа

SWOT анализа је резултат како анализе доступних података, тако и усаглашеног става чланова тематских (секторских) радних група до кога су дошли на основу анализе постојећег стања у општини Мали Зворник.

Снаге	Слабости
• Богатство природних ресурса (водни ресурси, шумски ресурси ...) • Културно-историјско наслеђе (Подземни град Карађорђевић, стари мост...) • Погранична општина (царински терминали за железнички и друмски саобраћај...) • Број привредних субјеката у последњих неколико година у благом порасту • Пословна зона • Програм подршке пољопривредној политици • Урађен Програм развоја туризма • Заштићена културна добра • Подршка деци, старијима 65+, особама са инвалидитетом (обезбеђен бесплатан превоз) • Опремљене основне школе • Реновиран објекат Библиотеке и дома културе • Добро водоснабдевање и квалитет воде • Постојање Плана унапређења комуналне инфраструктуре • Постојање планске документације за изградњу фекалног колектора • ЈКП „Дрина“ (људски ресурси и опрема) • Отпад се односи из свих насеља • Стабилно снабдевање природним гасом • Постојање Плана управљања ризиком од природног хазарда за општине Мали Зворник и Љубовија	• Девастирано подручје • Недостатак простора у власништву • Предузетничка клима испод републичког просека • КЛЕР систематизован без запослених • Недостатак финалне обраде дрвета и камена (заступљена примарна обрада) • Недостатак стручне радне снаге • Слаби капацитети удружења предузетника • Недовољни смештајни капацитети, непостојање туристичке понуде и недостатак промоције • Непостојање туристичке организације • Мали број појединаца који раде у угоститељском сектору • Заступљена примарна пољопривредна производња – непостојање прерадних капацитета за пољопривредне производе • Уситњени поседи • Јако оскудан и веома застарео техничко технолошки парк пољопривредних газдинстава и незавидно стање пољопривредних објеката у домаћинствима • Слаба канализациона инфраструктура • Непостојање ПТД • Управљање чврстим отпадом скупо за општину • Јавна расвета не покрива целу општину и са неефикасним живиним изворима • Лоша путна инфраструктура у сеоским подручјима • Лоше снабдевање електричном енергијом сеоских подручја (нисконапонске мреже) • Не мери се квалитет ваздуха

	• Непостојање локалног медија • Низак обухват деце предшколским образовањем у односу на националне циљеве и просек ЕУ • Неискоришћени објекти у МЗ
Шансе	Претње
• Програми прекограничне сарадње и други ЕУ програми и програми других донатора • Пројекат „Подстицање коришћења обновљивих извора енергије – развој тржишта биомасе“ - Уговор о кредиту са Немачком развојном банком (KfW) и донације од стране KfW и SECO • Фонд за иновационо предузетништво и други национални програми • Најављена изградња саобраћајница (брза саобраћајница Шабац-Лозница и ауто-пут) • Иницијатива за оснивање регионалне туристичке организације од стране неколико ЈЛС (Лозница, Крупањ, Мали Зворник, Љубовија) • Отварање погона страног инвеститора (који може да користи услуге локалних предузетника) • Потписан споразум за топлану на био-масу • Регионална санитарна депонија (сарадња са општином Уб и др.) • Консултативни центар високо образовних установа	• Скуп гас (гас се увози из БиХ) • Елементарне непогоде – општина изложена већем ризику од катастрофа (клизишта...) • Одлив становништва • Повећање % старог становништва • Плутајући отпад (река Дрина) • 60% домаћинстава користи индивидуалне уређаје за грејање на дрва - ниска ефикасност и ризик од високих специфичних емисија загађујућих материја • Закон о водама (воде првог реда) • Проблематика седимента у Зворничком језеру • Забрана запошљавања у јавном сектору • Фиктивно пријављени грађани са двојним држављанством (користе и социјална давања)

На основу урађене SWOT анализе, следеће области су издвојене као приоритетне:

- Одрживи економски развој;
- Једнак приступ и квалитетне услуге за грађане;
- Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота.

Визија општине Мали Зворник

Мали Зворник 2027. године

Општина са одрживим економским развојем.

Општина која одрживо користи своје природне ресурсе и туристичке капацитете и има развијену привреду.

Општина у коју се туристи радо враћају.

Општина са једнаким приступом и квалитетним услугама за грађане.

Општина у којој живе задовољни грађани који имају приступ богатом садржају за децу, младе и одрасле, са успостављеним услугама социјалне заштите и добром управом. Безбедна средина.

Атрактивна средина погодна за живот како млађе, тако и старије популације.

Општина са комуналном инфраструктуром и услугама у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота.

Општина која води рачуна о животној средини.

Општина у којој живе задовољни грађани који имају приступ квалитетној води и уређен животни простор.

Правци развоја и приоритетни циљеви и мере по правцима развоја

Општина Мали Зворник је дефинисала да њен развој у наредних осам година треба да иде у следећа три развојна правца:

1. Одрживи економски развој;
2. Једнак приступ и квалитетне услуге за грађане;
3. Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота.

Одрживи економски развој

Овај правац развоја доприноси следећим **циљевима одрживог развоја** (Агенда 2030):

Циљ 2: *Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду;*

Циљ 8: *Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све;*

Циљ 12: *Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње;*

Циљ 15: *Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити процес и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета;*

Општина Мали Зворник развија и промовише одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе (што је у складу са **подциљем 8.9:** *До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе* и **подциљем 12.b:** *Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе*). Међу туристичким производима који ће бити развијени и понуђени тржишту су и они који су засновани на коришћењу копнених и унутрашњих слатководних система и њиховог окружења, као што су шуме, а такође на активностима као што су: лов, риболов, сакупљање шумских плодова и сл. Општина Мали Зворник ће осигурати да сви ови ресурси буду одрживо коришћени (што је у складу са **подциљем 15.1** *До 2020. осигурати очување, обнову и одрживо коришћење копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима*), односно да се спрече разне злоупотребе, као што су криволов и сл. (што је у складу са **подциљем 15.7:** *Предузети хитне активности како би се окончали криволов и трговина заштићеним животињским и биљним врстама и бавити се питањима потражње и понуде незаконитих производа израђених од дивљих животиња*).

Приликом подршке сектору микро, малих и средњих предузећа и предузетништва Општина Мали Зворник тежи да подржи пословне ентитете да постигну виши ниво економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације (што је у складу са **подциљем 8.2:** *Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе*). Приликом избора привредних субјеката којима ће се пружити подршка, општина Мали Зворник ће као један од критеријума дефинисати да компанија одрживо управља и ефикасно користи природне ресурсе (што је у складу са **подциљем 12.2:** *До 2030. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса*) и да ради на развоју свести људи о одрживом развоју (што је **подциљ 12.8:** *До 2030. осигурати да људи свуда*

имају релевантне информације и свест о одрживом развоју и стилу живота у хармонији са природом).

Један од циљева подршке одрживој пољопривреди је да се обезбеђивањем различитих подстицаја (информација, знања, приступа тржиштима, финансија и других ресурса) помогне пољопривредним произвођачима да увећају пољопривредну продуктивност и повећају своје приходе (што је у складу са **подциљем 2.3: До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде**). За општину Мали Зворник је од изузетне важности да системи производње хране буду одрживи, односно да се примењују пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла (што је у потпуности усклађено са **подциљем 2.4: До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла**).

Општина Мали Зворник је у оквиру Одрживог економског развоја дефинисала следеће **приоритетне циљеве:**

Одрживи економски развој

Приоритетни циљ 1: Одрживи туризам

Приоритетни циљ 2: Унапређени услови за развој микро, малих и средњих предузећа и предузетништва (ММСПП)

Приоритетни циљ 3: Одрживи развој пољопривреде

Приоритетни циљ 1. Одрживи туризам

Одрживи туризам је изабран као приоритетни циљ јер општина Мали Зворник као своје највеће снаге препознаје богатство природних ресурса (водни ресурси, шумски ресурси и др.) и културно-историјско наслеђе (Подземни град Карађорђевић, стари мост и др.). У претходном периоду урађен је *Програм развоја туризма општине Мали Зворник* у коме је дефинисана структура будуће туристичке понуде и идентификовани су најзначајнији пројекти у области туризма.

Овај циљ има **висок приоритет**. За њега су постављени следећи **показатељи учинка:**

- Број туриста се повећава из године у годину, тако да је у 2027. години за 100% већи него у 2017. години, када је према подацима Републичког завода за статистику („Општине и региони у Републици Србији“), у Малом Зворнику било 2.208 туриста.
- Просечан број остварених ноћења у 2027. години је повећан у односу на 2017. (када је према подацима Републичког завода за статистику, „Општине и региони у Републици Србији“, у Малом Зворнику остварено просечно 3,1 ноћење страних и 2,1 ноћења домаћих туриста) и износи 3,5 ноћења страних и 3 ноћења домаћих туриста.

Да би се оствариле постављене циљне вредности показатеља учинка који се односе на приоритетни циљ 1, утврђене су следеће **мере** које је потребно спровести у периоду 2020-2027:

- Мера 1.1: Развој механизма за управљање развојем туризма
- Мера 1.2: Стварање услова за изградњу недостајућих капацитета у туризму
- Мера 1.3: Промоција туристичке понуде и едукација актера у туризму
- Мера 1.4: Развој ланаца вредности у туризму

Мера 1.1: Развој механизма за управљање развојем туризма

Један од основних недостатака у општини Мали Зворник, када је у питању развој туризма, је непостојање туристичке организације нити другог субјекта које се бави промоцијом и развојем туризма општине Мали Зворник.

У оквиру ове мере треба да се развију механизми за управљање развојем туризма, како на локалном нивоу образовањем унутрашње организационе јединице (одељење/служба/одсек или сл.) у оквиру Општинске управе која ће се бавити пословима у вези са развојем туризма, тако и на нивоу регије успостављањем сарадње са суседним градом Лозницом и општинама Крупањ и Љубовија, како би заједно радили на развоју и промоцији туризма регије, било да је то оснивањем туристичке организације (за шта већ постоји иницијатива) или потписивањем споразума о сарадњи.

Ова мера припада тзв. институционално-управљачко-организационим мерама. Реализоваће се у краткотрочном периоду, односно у наредне две године. За њену реализацију одговорна је Општинска управа.

Мера 1.2: Стварање услова за изградњу недостајућих капацитета у туризму

Постојећим Програмом развоја туризма за општину Мали Зворник препознати су капацитети који недостају општини Мали Зворник, а за које постоји потенцијал, било да је то тражња, заинтересованост потенцијалних инвеститора или је то посебност локације.

Међу приоритетним пројектима идентификовани су пројекти који се односе на:

- Туристичку супраструктуру: етно села, одмаралишта за децу, рибарска села, кампови, хотели, рехабилитациони центри и сл.
- Туристичку инфраструктуру: ловачке куће, визиторски центри, купалишта, марина или привезиште за пловила, бањски центар и др.

У оквиру ове мере општина Мали Зворник треба да ради на привлачењу инвеститора који могу бити заинтересовани за улагање у недостајуће туристичку супраструктуру. То могу бити локална домаћинства, локални привредници, као и потенцијални инвеститори из других региона, као и иностранства.

Ова мера обухвата следеће активности:

- комунално опремање локација,
- припрема планске документације,
- постављање нових садржаја (видиковци, марине, купалишта и сл.),
- унапређење институционалних капацитета за привлачење инвестиција и др.

Ова мера припада мерама кроз које се обезбеђују добра и пружају услуге. Она се реализује у периоду дужем од 5 година. За њену реализацију одговорна је Општинска управа. У каснијим фазама, Општинској управи ће се као партнер у спровођењу придружити и туристичка организација регије (уколико се оснује).

Мера 1.3: Промоција туристичке понуде и едукација актера у туризму

Ова мера припада групи тзв. информативно-едукативних мера. У оквиру ње ће се радити на промоцији туристичке понуде општине Мали Зворник изградом и коришћењем информативно-пропагандног материјала као што су: штампане публикације, аудио и видео промотивни материјал, on line средства промоције - интернет презентације, друштвене мреже и пратеће дигиталне активности, сувенири, итд.

Ова мера такође подразумева и едукацију актера који су укључени у туристичку понуду, међу којима су: запослени у туристичкој организацији (или унутрашњој организационој јединици Општинске управе), запослени у туризму, представници сеоских туристичких домаћинстава, незапослена лица која желе да раде у сектору туризма (потенцијални туристички аниматори и представници на туристичкој дестинацији и сл.) и др.

Ова мера представља континуирану активност. За њену реализацију одговорна је Општинска управа. У каснијим фазама, Општинској управи ће се као партнер у спровођењу придружити и туристичка организација регије (уколико се оснује).

Мера 1.4: Развој ланаца вредности у туризму

У оквиру ове мере реализоваће се следеће активности:

- Оцена ланаца вредности – међусобно повезивање туристичких производа, услуга и активности које се нуде и идентификовање слабости и недоречености у туристичком систему;
- Дефинисање мера и/или акција којима би се утврђене слабости, односно недоречености исправиле/отклониле/умањиле.

Ово је тзв. подстицајна мера, која може да подразумева:

- Подршку привредним субјектима и сеоским туристичким домаћинствима за унапређење капацитета за пружање услуга смештаја и/или за припрему и продају хране, пића и напитака;
- Подршку привредним субјектима у туризму и сеоским туристичким домаћинствима да развију или унапреде технологију и системе, као што су резервациони системи, информациони и комуникациони системи и др.;
- Подршку другим привредним субјектима који су део ланца вредности туристичке дестинације (саобраћајна предузећа, такси, изнајмљивачи бицикала и аутомобила, продавци опреме (спортске, риболовачке, ловачке или сл.), занатлије, произвођачи и продавци сувенира и локалних производа, продавнице у локалној средини и др. да унапреде своје капацитете, односно производе и/или услуге у складу са потребама туриста.

Мера се спроводи у средњерочном периоду и одговорност за њу има Општинска управа.

Приоритетни циљ 2. Унапређени услови за развој микро, малих и средњих предузећа и предузетништва (ММСПП)

Овај циљ је изабран као приоритетни јер је предузетничка клима у општини знатно испод просека Републике (број активних привредних друштава на 1.000 становника износи 6, што је за 2/3 мање од републичког просека, док је број предузетничких радњи на 1.000 становника 33, што је мало ниже од просека републике, где износи 36). Развој сектора малих и средњих предузећа и предузетника углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима, за трговину, угоститељских објеката и занатских радњи.

Општина Мали Зворник је у претходних неколико година пружала подстицаје за отварање нових радних места, што је узроковало да је број привредних субјеката у последњих пар година у

благом порасту - нето ефекат нових привредних субјеката износи 1,5: 1, док на нивоу Републике износи 1,7:1.

Због тога општина Мали Зворник планира да настави да ради на унапређењу услова за развој ММСПП и у наредном планском периоду.

У поређењу са другим приоритетним циљевима који су утврђени овим документом, овај циљ припада групи циљева **ниског приоритета**. За њега су дефинисани следећи **показатељи учинка**:

- Број предузетничких радњи на 1.000 становника је повећан са 33 у 2017. години на 36 у 2027. години;
- Стопа запослености у Малом Зворнику је повећана са 46% у 2017. години на 60% у 2027. години;
- Пословни приходи активних привредних друштава у 2027. години повећан за 30% у односу на 2017. годину када су износили 2.655.830.000 РСД;

Да би се оствариле постављене циљне вредности показатеља учинка који се односе на приоритетни циљ 2, утврђене су следеће **мере** које је потребно спровести у периоду 2020-2027:

- Мера 2.1: Развој механизма за унапређење услова за развој ММСПП;
- Мера 2.2: Промоција иновација и предузетништва
- Мера 2.3: Развој инфраструктуре
- Мера 2.4: Подршка ММСПП

Мера 2.1: Развој механизма за унапређење услова за развој ММСПП;

Општина Мали Зворник је систематизовала радна места у оквиру Општинске управе која би се бавила локалним економским развојем. Међутим, још ниједна особа није запослена на тим радним местима. Општина такође нема развијен механизам систематског привлачења инвестиција. Не постоје спремне информације о расположивости локација, расположивости радне снаге и сл. Промоција инвестиционих потенцијала се не реализује плански, већ спорадично и у сарадњи са републичким институцијама.

Због тога ће се у оквиру ове мере радити на развоју механизма за унапређење услова за развој ММСПП. То подразумева активно укључивање запослених у Општинској управи у послове локално економског развоја, као и унапређење сарадње са Регионалном развојном агенцијом Подриња, Подгорине и Рађевине (РРА ППР), као и агенцијама, институцијама и др. телима на републичком нивоу.

Ова мера припада тзв. институционално-управљачко-организационим мерама. Реализоваће се у краткотрочном периоду, односно у наредне две године. За њену реализацију одговорна је Општинска управа.

Мера 2.2: Промоција иновација и предузетништва

Путем ове мере општина Мали Зворник настоји да допринесе развоју предузетничке културе и да подстакне грађане, а нарочито младе, да размишљају на предузетнички начин и да их охрабри да оснивају стартап компаније.

Ова мера припада групи тзв. информативно-едукативних мера. Она треба да се спроводи континуирано. За њену реализацију одговорна је Општинска управа, а као партнер препозната је Регионална развојна агенција Подриња, Подгорине и Рађевине (РРА ППР).

Мера 2.3: Развој инфраструктуре

Ова мера припада мерама кроз које се обезбеђују добра и пружају услуге. Она се реализује у периоду дужем од 5 година. За њену реализацију одговорна је Општинска управа, а као партнер препознато је ЈКП „Дрина“.

У оквиру ове мере радиће се на комуналном опремању локација (пословне зоне и др. локација), припреми потребне планске документације и сличним активностима које омогућавају да се за ММСПП које већ послују на подручју Малог Зворника а планирају да инвестирају, као и за компаније које своје погоне желе да преместе у општину Мали Зворник, у најкраћем року обезбеде услови за реализацију инвестиција.

Мера 2.4: Подшка ММСПП

Ово је тзв. подстицајна мера, која се спроводи у средњерочном периоду и одговорност за њу има Општинска управа. У оквиру ње се обезбеђују различите врсте подршке (финансијске и нефинансијске) за новоотворене привредне субјекте (стартапове), као и за постојећа ММСПП која отварају нова радна места.

Партнери у реализацији ове мере могу бити: РРА ППР и Национална служба за запошљавање (НСЗ) - Филијала Лозница.

Приоритетни циљ 3. Одрживи развој пољопривреде

За општину Мали Зворник одрживи развој пољопривреде представља приоритет јер је значајан број становника (24,63% од укупног становништва) ангажован у пољопривреди, а саме карактеристике пољопривредне производње су далеко испод републичког просека.

Пољопривредна газдинства су веома уситњена, недовољно опремљена, пољопривредом се баве на традиционалан начин, те нема концентрисане производње. Иако је хидролошки положај Малог Зворника изузетно повољан, према подацима РЗС наводњава се само 7 ха ораница и башти и 6 ха воћа (што је мање од 1% ораница и башти и мање од 2% воћњака). Већински се гаје житарице на малим поседима застарелом механизацијом те је потребно производњу заснивати на другим основама (попут органске производње, воћарске и повртарске производње, сточарске производње базиране на испаша, пчеларства, сакупљачке пољопривреде – шумски плодови и лековито биље), уз поштовање принципа одрживог развоја.

Због тога општина Мали Зворник планира да настави да ради на унапређењу услова за развој ММСПП и у наредном планском периоду.

У поређењу са другим приоритетним циљевима који су утврђени овим документом, овај циљ припада групи циљева **средњег приоритета**. За њега су дефинисани следећи **показатељи учинка**:

- Број комерцијалних пољопривредних газдинстава на 1.000 становника је повећан са 70 у 2017. години на 75 у 2027. години

Да би се оствариле постављене циљне вредности показатеља учинка који се односе на приоритетни циљ 3, утврђене су следеће **мере** које је потребно спровести у периоду 2020-2027:

- Мера 3.1: Подстицаји за унапређење конкурентности пољопривредних газдинстава
- Мера 3.2: Информисање и едукација пољопривредних произвођача
- Мера 3.3: Унапређење и развој руралне инфраструктуре
- Мера 3.4: Унапређење економских активности на селу

Мера 3.1: Подстицаји за унапређење конкурентности пољопривредних газдинстава

Ова мера припада тзв. подстицајним мерама. У оквиру ње, за пољопривредна газдинства и привредне субјекте обезбеђује се подршка (нефинансијска – подршка за аплицирање за финансијска средства из ИПАРД фонда или код Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде; и финансијска – директна плаћања (регреси, суфинансирање камата за кредите), инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава) за следеће:

- Унапређење сточарске производње (побољшање квалитета и повећање сточног фонда, изградња капацитета и набавка машине и опреме)

- Унапређење воћарства (подизање нових и обнављање старих вишегодишњих засада воћака, изградња капацитета и набавка машине и опреме)
- Унапређење повртарства (изградња капацитета и набавка машине и опреме)
- Унапређење пчеларства (набавка нових пчелињих друштава, изградња капацитета и набавка машине и опреме)
- Унапређење аквакултуре (набавка рибље млађи, изградња капацитета и набавка машине и опреме)
- Изградња капацитета и набавка машине и опреме за воћарство, повртарство, сточарство, пчеларство и аквакултуру

Мера се реализује у периоду дужем од 5 година. За њену реализацију одговорна је Општинска управа.

Мера 3.2: Информисање и едукација пољопривредних произвођача

Ова мера припада групи тзв. информативно-едукативних мера. Усмерена је на повећање нивоа стручног знања и вештина сеоског становништва. У оквиру ње ће се континуирано радити на информисању пољопривредних газдинстава о: доступним финансијским средствима и условима и начинима конкурисања за њих, актуелним уредбама Владе РС из области пољопривреде. Успоставиће се и редовно спроводити едукација пољопривредних произвођача, нарочито у следећим областима: увођење и примена нових технологија и иновација; одржива пољопривредна производња; развој пчеларства; развој аквакултуре. Спроводиће се и друге информативне активности као што су: учешће/посете сајмовима, изложбама, манифестацијама, организовање студијских путовања и др.

Ова мера представља континуирану активност. За њену реализацију одговорна је Општинска управа.

Мера 3.3: Унапређење и развој руралне инфраструктуре

Ова мера спада у групу мера за обезбеђење добара и пружање услуга. Она је дугорочна – траје више од пет година. Одговорност за њену реализацију има Општинска управа.

Усмерена је на побољшање услова живота и рада у руралним подручјима. Обухвата: инвестиције у израду, унапређење или проширење свих типова инфраструктуре мањег обима, инвестиције у успостављање, унапређење или проширење основних услуга локалном становништву у вези са одмором и рекреацијом, укључујући и пратећу инфраструктуру, инвестиције у рекреативну инфраструктуру за јавну употребу, туристичке инфо-центре и туристичку инфраструктуру мањег обима.

Мера 3.4: Унапређење економских активности на селу

Ово је подстицајна мера, која се реализује у средњорочном периоду (од 3 до 5 година). Одговорност за њену реализацију има Општинска управа.

Усмерена је на поспешивање економских активности на селу, улагања у обновљиве изворе енергије, заштиту животне средине, побољшање услуга у сеоском туризму. Обухвата: подршку активностима везаним за рурални туризам, инвестиције у изградњу и/или опремање постројења за обновљиве изворе енергије за сопствену потрошњу, изградњу објеката за оснивање продајних места на газдинствима за директну продају пољопривредних и традиционалних занатских производа и сувенира.

Једнак приступ и квалитетне услуге за све грађане

Овај правац развоја доприноси следећим **циљевима одрживог развоја (Агенда 2030)**:

Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима;

Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све;

За општину Мали Зворник веома је важно да све девојчице и дечаци имају приступ предшколском образовању како би били спремни за основно образовање (што је у потпуности у складу са **подциљем 4.2:** До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање). Један од приоритета је да се обезбеде услови и једнака доступност неформалном образовању и обукама, као и другим видовима ваннаставних активности (што је у складу са **подциљем 4.3:** До 2030. обезбедити једнаку доступност јефтиног и квалитетног техничког, стручног и терцијарног образовања, укључујући универзитетско, за све жене и мушкарце и **подциљем 4.4:** До 2030. године значајно повећати број младих и одраслих који имају релевантне вештине, укључујући техничке и стручне вештине, за запошљавање, достојне послове и предузетништво).

Поред деце и младих, за општину Мали Зворник је од изузетне важности да се стара о најугроженијима (што је у складу са **подциљем 1.3:** Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до краја 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих). Као приоритет је идентификована брига о старијим лицима.

Општина Мали Зворник је у оквиру Једнаког приступа и квалитетних услуга за грађане дефинисала следеће **приоритетне циљеве:**

Једнак приступ и квалитетне услуге за грађане

Приоритетни циљ 4: Повећан обухват деце предшколским васпитањем и образовањем

Приоритетни циљ 5: Обезбеђена доступност неформалном образовању и ваннаставним активностима за децу и младе

Приоритетни циљ 6: Повећан обухват старијих лица услугама помоћи у кући и другим услугама социјалне заштите

Приоритетни циљ 4. Повећан обухват деце предшколским васпитањем и образовањем

Иако је обухват деце јасленог узраста већи од просека Мачванске области у којој се Мали Зворник налази (али је испод просека Србије), обухват деце вртићког узраста (од 3 године до поласка у ППП) врло висок – око 80%, а обухват ППП-ом у 2017. години 100%, општина Мали Зворник тежи да достигне како националне циљеве, тако и просек ЕУ.

Иако је обухват ПВО знатно повећан захваљујући посебним програмима који су понуђени и заживели у свим сеоским срединама (обухватају узраст од 3-5,5 година), капацитети ПВО нису довољни - у градским насељима је око 15% уписано преко нормативе.

Због свега тога, у оквиру овог приоритетног циља потребно је реализовати следеће две **мере:**

- Мера 4.1: Проширење капацитета за предшколско васпитање и образовање
- Мера 4.2: Проширење и унапређење програма у предшколском васпитању и образовању

Овај циљ има **висок приоритет** за општину Мали Зворник. Усмерен је на остварење следећих **показатеља учинка:**

- Од 2023. године 95% деце вртићког узраста (од 3 године до поласка у ППП) су обухваћена предшколским васпитањем и образовањем;
- Обухват ППП-ом је 100% сваке године;

Мера 4.1: Проширење капацитета за предшколско васпитање и образовање

Ова мера припада мерама кроз које се обезбеђују добра и пружају услуге. Она се реализује у средњерочном периоду – између 3 и 5 година.

Циљ је да се кроз изградњу новог/реконструкцију постојећег простора у Предшколској установи „Црвенкапа“ прошире њени капацитети и омогући пријем већег броја деце.

За реализацију ове мере одговорна је Општинска управа, а партнер је ПУ „Црвенкапа“.

Мера 4.2: Проширење и унапређење програма у предшколском васпитању и образовању

Ова мера је подстицајна. Обухвата финансијску и нефинансијску подршку акцијама које могу да допринесу унапређењу програма у предшколском васпитању и образовању.

Њени резултати се очекују у краткорочном периоду – у наредне две године. За реализацију је одговорна Општинска управа, а партнер је ПУ „Црвенкапа“.

Приоритетни циљ 5: Обезбеђена доступност неформалном образовању и ваннаставним активностима за децу и младе

У Малом Зворнику не постоји ниједан биоскоп, позориште или музеј. Од установа културе ради Библиотека “17. Септембар”, која осим примарне делатности, обавља и друге културно-образовне делатности, као што су: организовање изложби књига, слика; организовање позоришних представа за децу и одрасле; организовање смотри фолклора; организовање књижевних сусрета; организовање и учешће на Окружној смотри аматерског стваралаштва (глума, рецитација, фолклор) и др.

За општину Мали Зворник, стварање услова у којима ће деци и младима бити доступне услуге/активности/садржаји у области неформалног образовања, спорта, забаве и рекреације представља **средњи приоритет**.

За овај приоритетни циљ постављен је следећи **показатељ учинка**:

- Повећан број садржаја у области неформалног образовања и других ваннаставних активности, тако да број деце и младих на један садржај у 2023. години износи 150.

Да би се наведени индикатор остварио неопходно је спровести следеће две **мере**:

- Мера 5.1: Развој инфраструктуре за ваннаставне активности
- Мера 5.2: Подршка програмима неформалног образовања и другим облицима ваннаставних активности

Мера 5.1: Развој инфраструктуре за ваннаставне активности

Ова мера спада у групу мера за обезбеђење добара и пружање услуга. Она је средњорочна – траје од 3 до 5 пет година. Одговорност за њену реализацију има Општинска управа.

Обухвата: инвестиције у израду, унапређење или проширење инфраструктуре мањег обима која доприноси побољшању услуга становништву у областима образовања, културе, рекреације и сл. (као што је: уређење игралишта, опремање мултифункционалних простора и сл.).

Мера 5.2: Подршка програмима неформалног образовања и другим облицима ваннаставних активности

Ово је тзв. подстицајна мера, у оквиру које се подржавају програми из области образовања, културе, рекреације и сл. Она је краткорочна – њени ефекти ће бити видљиви у року од две године.

Одговорност за њену реализацију има Општинска управа.

Приоритетни циљ 6: Повећан обухват старијих лица услугама помоћи у кући и другим услугама социјалне заштите

Општину Мали Зворник карактерише демографско старење. Просечна старост у периоду 2001-2017. бележи пораст са 41,50 на 43,85 година. Групаације најбројнијег становништва померају се од омладине ка групацијама становништва „средњих“ година.

Општина Мали Зворник пружа једну услугу социјалне заштите – помоћ у кући за старије и одрасле. У 2018. години је услуга пружана током девет месеци и у целости је финансирана из средстава наменског трансфера. Укупан број корисника у 2018. години је био 43 (из 38 домаћинстава). Сви корисници су старији од 65 година. Услуга се више не пружа по стандардизованом моделу 5 дана у недељи по 2 сата дневно, већ се корисницима пружа 2 дана у недељи у трајању од 2 сата дневно. То значи да је еквивалентних корисника заправо само мало више него у 2015. години – 17,2 (у 2018.) у односу на 15 (у 2015.).

Циљ општине Мали Зворник је да повећа доступност и ефикасност услуге помоћи у кући за старија и одрасла лица – да услуга буде доступна континуирано, током целе године, да се повећа број корисника услуге, да се унапреди модел пружања услуге. Овај циљ представља за општину Мали Зворник **средњи приоритет**. За њега су утврђени следећи **показатељи учинка**:

- Учешће укупног броја корисника старијих од 65 година у укупној популацији старијој од 65 година у Малом Зворнику повећан са 2% у 2018. години на 4% у 2027. години;
- Учешће укупног еквивалентног броја корисника старијих од 65 година по моделу пружања услуге и по континуираном обезбеђивању услуге током целе године у укупној популацији старијој од 65 година у Малом Зворнику повећан са 17,2 у 2018. на 86 у 2027. години.

У оквиру овог приоритетног циља дефинисана је следећа мера:

- Мера 6.1: Унапређење услуге помоћи у кући за старија и одрасла лица

Мера 6.1: Унапређење услуге помоћи у кући за старија и одрасла лица

Ово је мера којом се обезбеђују добра и пружају услуге. Њени ефекти би требало да буду видљиви у краткорочном периоду – у наредне две године. Одговорност за реализацију има Општинска управа, а партнер је Центар за социјални рад Мали Зворник.

Ова мера подразумева да општина Мали Зворник обезбеди финансијска средства за реализацију услуге помоћи у кући, али и за оспособљавање већег броја неговатељица са подручја Малог Зворника за пружање услуге.

Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота

Овај правац развоја доприноси следећим **циљевима одрживог развоја (Агенда 2030)**:

- Циљ 6:** Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све;
- Циљ 7:** Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све;

Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим;

Општина Мали Зворник улаже велике напоре и значајна финансијска средства како би обезбедила да становништво има једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води (што је усаглашено са **подциљем 6.1:** До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све).

За општину је веома важно да се повећа количина захваћене отпадне воде и да се смањи удео непречишћених отпадних вода (што је усклађено са **подциљем 6.3:** До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу).

Кроз информативне и едукативне кампање, као и подизање капацитета ЈКП „Дрина“ и Општинске управе, општина Мали Зворник планира да едукује становништво о рационалном коришћењу воде (што је у складу са **подциљем 6.4:** До 2030. битно повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом како би се одговорило на несташицу воде и у знатној мери смањио број људи који се суочавају са несташицом воде) и да унапреди процес управљања водом и санитацијама (што је у складу са **подциљем 6.b:** Подржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водом и санитацијама).

Како би повећала удео обновљиве енергије, општина Мали Зворник планира да пређе на систем даљинског грејања на биомасу (што је усклађено са **подциљем 7.2:** До краја 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу).

Мали Зворник у оквиру овог правца развоја планира да унапреди јавне просторе у насељима (што је у складу са **подциљем 11.3:** До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама и **подциљем 11.7:** До краја омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом).

Општина Мали Зворник је у оквиру овог правца развоја дефинисала следеће **приоритетне циљеве:**

Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота

Приоритетни циљ 7: Унапређена водоводна мрежа

Приоритетни циљ 8: Успостављен функционалан и одржив систем управљања отпадним водама

Приоритетни циљ 9: Повећано коришћење обновљивих извора енергије

Приоритетни циљ 10: Унапређени јавни простори

Приоритетни циљ 7: Унапређена водоводна мрежа

Општину Мали Зворник одликује веома богата хидрографска мрежа. Поред тога, вода из јавног водовода градског насеља Мали Зворник је исправна (Према "Извештају о здравственој исправности воде за пиће јавних водовода и водних објеката у Републици Србији за 2017. годину" само 1,5% узорака нису били исправни по микробиолошким параметрима).

Приоритет општине Мали Зворник је да омогући да се скоро сво становништво снабде водом из јавног водовода, односно за овај циљ који представља **висок приоритет** за општину Мали Зворник утврђени су следећи **показатељи учинка**:

- Удео домаћинстава прикључених на водоводну мрежу је повећан са 74,4% у 2017. на 95% у 2027. години;
- Губици у водоводној мрежи су смањени са 70% у 2017. на 20% у 2027. години.

Да би се оствариле циљне вредности индикатора, општина Мали Зворник је планирала спровођење следећих мера:

- Мера 7.1: Реконструкција дотрајале водоводне мреже и изградња недостајуће
- Мера 7.2: Увођење даљинског управљања водоснабдевањем
- Мера 7.3: Информативно-едукативна кампања за рационално коришћење воде

Мера 7.1: Реконструкција дотрајале водоводне мреже и изградња недостајуће

Ова мера припада обезбеђењу добара и пружању услуга. Она се реализује у периоду дужем од пет година (дугорочно). Одговорност за њено спровођење има Општинска управа, а партнер је ЈКП „Дрина“.

Циљ реконструкције постојеће дотрајале мреже је да се смање губици на водоводној мрежи, а кроз изградњу нове стварају се услови за снабдевање безбедном пијаћом водом из јавног водовода скоро свих домаћинстава у општини.

Радови на изградњи недостајуће мреже су већ започети. Крајем 2018. године изграђен је нови резервоар у Доњој Трешњици чијим стављањем у функцију значајно ће се побољшати квалитет водоснабдевања за становнике насеља Доња Тречњица, Амајић, Читлук, Цулине али и део Велике Реке.

Мера 7.2: Увођење даљинског управљања водоснабдевањем

Ова мера припада обезбеђењу добара и пружању услуга. Она се реализује у периоду између 3 и 5 година (средњорочно). Одговорност за њено спровођење има ЈКП „Дрина“.

У оквиру ове мере ће се радити на уградњи система за даљинско читавање водомера, чиме се постиже прецизна контрола потрошње и смањују губици приликом експлоатације. Месечно читавање обезбеђује ефикаснију наплату и бољи однос са потрошачима.

Мера 7.3: Информативно-едукативна кампања за рационално коришћење воде

Ова мера обухвата информисање и едукацију грађана о чистој води и начинима коришћења, односно потрошњи. Припада информативно-едукативним мерама.

Циљ је да се грађани кроз информисање и едукацију мотивишу да се прикључе на водоводну, а такође да воду користе на рационалан и економичан начин.

Мера се реализује континуирано и прати спровођење мере 7.1. Одговорност за њу има Општинска управа, а партнер је ЈКП „Дрина“.

Приоритетни циљ 8: Успостављен функционалан и одржив систем управљања отпадним водама

На територији општине Мали Зворник, постоји одређени вид сакупљања и одвођења отпадних вода. У насељима Брасина, Доња Борина, Радаљ, Сакар, Цулине и Доња Трешњица постоје изграђене канализационе мреже за школе, месне канцеларије, амбуланте и околна домаћинства мада највећи део становника у сеоским срединама није прикључено на јавну фекалну канализацију. Канализациони систем у градском насељу Мали Зворник је релативно у задовољавајућем стању, мада у кишном периоду долази до мешања фекалних и атмосферских вода. У Доњем Насељу, које је у саставу градског насеља Мали Зворник, само је делимично изграђена канализациона мрежа.

Осим Емшер јаме са 6 укопаних бетонских таложних поља за 2.500 еквивалентних становника у самом насељу Мали Зворник у току је и изградња ППОВ „Нови мост“ у Доњем Насељу за 2х500 еквивалентних становника. У насељу Сакар у 2018. години изграђено је постројења за пречишћавање отпадних вода „Сакар“ и на њега је за сада прикључено око 10 домаћинстава. За изградњу фекалног колектора у Сакару обезбеђена је планска документација и Идејна решења за изградњу фекалних колектора са црпном станицом.

Овај циљ је **високог приоритета** за општину Мали Зворник. За њега су дефинисани следећи **показатељи учинка**:

- Проценат домаћинстава прикључених на канализациону мрежу повећан са 31% у 2017. на 95% у 2027. години;
- Удео отпадних вода које се безбедно пречишћавају у 2027. години представља 80% од укупно захваћених вода

Како би се оствариле циљне вредности утврђених индикатора, општина Мали Зворник планира да спроведе следеће **мере**:

- Мера 8.1: Изградња јавне фекалне канализације са ППОВ
- Мера 8.2: Унапређење система кишне канализације

Мера 8.1: Изградња јавне фекалне канализације са ППОВ

У оквиру ове мере радиће се на изради потребне планске и пројектне документације за изградњу фекалних колектора, црпних станица за препумпавање отпадних вода, изградњи постројења за прераду отпадних вода, али и прописних септичких јама за мали број гравитирајућих корисника.

Мера припада групи мера за обезбеђење добара и пружање услуга. Реализује се у дугорочном периоду (за више од пет година). Одговорност за њено спровођење има Општинска управа, а партнер је ЈКП „Дрина“.

Мера 8.2: Унапређење система кишне канализације

У оквиру ове мере радиће се на систему кишне канализације, што подразумева: отворене канале, риголе око путева, зацевљене колекторе, црпне станице за препумпавање и др.

Мера припада групи мера за обезбеђење добара и пружање услуга. Реализује се у дугорочном периоду (за више од пет година). Одговорност за њено спровођење има Општинска управа, а партнер је ЈКП „Дрина“.

Приоритетни циљ 9: Повећано коришћење обновљивих извора енергије

Како би повећала удео обновљиве енергије, општина Мали Зворник планира да пређе на систем даљинског грејања на биомасу, односно да коришћење гаса замени коришћењем биомасе.

Према пописним подацима велики број домаћинстава у Малом Зворнику је користио индивидуалне уређаје за грејање. Чак 60% домаћинстава је користило индивидуалне уређаје за

грејање на дрва што указује на врло вероватну ниску ефикасност и високе специфичне емисије загађујућих материја. Са њиховим прикључењем на систем даљинског грејања постигли би се вишеструки ефекти (повећање ефикасности, смањење емисије загађујућих материја и др.).

Ово је циљ који има **средњи приоритет** за општину Мали Зворник, за кога је постављен следећи **показатељ учинка**:

- Постигнуто смањење емисије CO₂ са 870 т/годишње на 40 т/годишње приликом производње и потрошње топлотне енергије у систему даљинског грејања (услед високог удела обновљивих извора енергије и смањења губитака топлоте)

У оквиру овог приоритетног циља утврђена је следећа мера:

- Мера 9.1: Замена система даљинског грејања на природни гас системом на биомасу.

Мера 9.1: Замена система система даљинског грејања на природни гас системом на биомасу

У оквиру ове мере планиано је да се изгради топлана на биомасу која би у систему даљинског грејања заменила постојеће капацитете на природни гас.

То је мера за обезбеђење добара и пружање услуга. Њена реализација је планирана у средњорочном периоду (до 2022. године). Одговорност за реализацију има ЈКП „Дрина“, а Општинска управа је партнер.

Приоритетни циљ 10: Унапређени јавни простори

Општина Мали Зворник жели да својим грађанима омогући приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом.

Ово је циљ **ниског приоритета** и за њега је дефинисан следећи **показатељ учинка**:

- Удео месних заједница са уређеним јавним простором повећан са 27% у 2017. години на 55% у 2027. години.

У оквиру овог циља утврђена је следећа **мера**

- Мера 10.1: Уређење простора у насељима

Мера 10.1: Уређење простора у насељима

У оквиру ове мере општина ће радити на изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева, јавних и зелених површина и других јавних објеката који су од значаја за живот грађана.

Мера припада групи мера за обезбеђење добара и пружање услуга. Реализује се у дугорочном периоду (за више од пет година). Одговорност за њено спровођење има Општинска управа, а партнер је ЈКП „Дрина“.

Оквир за праћење спровођења, вредновање учинка и извештавање

Праћење спровођења Плана развоја општине Мали Зворник за период 2020-2027. године обухвата низ задатака међу којима се, између осталог, налазе:

- 1) редовна комуникација и размена информација између свих актера укључених у реализацију електонским путем, одржавањем периодичних састанака и подношењем извештаја,

- 2) прикупљање свих података и информација о томе како тече реализација мера, укључујући и формирање евиденција које до сада нису вођене а битне су за вредновање учинка,
- 3) дефинисање корективних мера у случају појаве проблема, односно превентивних мера у случају постојања ризика који могу угрозити спровођење Плана развоја,
- 4) информисање јавности и свих заинтересованих страна о томе како тече спровођење Плана развоја,
- 5) припрему и подношење годишњих и трогодишњег извештаја о спровођењу Плана развоја.

Одговорност за праћење спровођења *Плана развоја општине Мали Зворник* имаће Општинско веће.

Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја општине Мали Зворник припрема се у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана, односно израђује се за претходну годину до 15. марта текуће године.

Истеком сваке треће календарске године од доношења, Општинско веће општине Мали Зворник утврђује предлог *Извештаја о учинцима спровођења Плана развоја*, који подноси на усвајање Скупштини општине Мали Зворник најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја и Извештај о учинцима спровођења тог плана, објављује се на интернет страници општине Мали Зворник, најкасније 15 дана од дана усвајања.

Након усвајања *Извештаја о учинцима*, Општинско веће, као и Скупштина општине Мали Зворник могу утврдити потребу да се спроведе ревизија Плана развоја, на основу чега се приступа изради предлога измена и допуна Плана развоја.

За разлику од праћења спровођења Плана развоја који представља континуиран процес током целокупног периода на који се План развоја усваја, **евалуација односно вредновање учинка** Плана развоја биће периодично рађено. **Вредновање учинка** подразумева оцену ефикасности и ефективности Плана развоја који се спроводи, односно који је спроведен, његових учинака на основу релевантних података и анализа, као и резултата праћења спровођења, у циљу његовог преиспитивања и унапређења, односно како би се утврдило ли је потребно увести одређене измене.

Општина Мали Зворник ће по истеку важења *Плана развоја општине Мали Зворник за период 2020-2027.* реализовати *ex-post* анализу ефеката овог документа.

Налази спроведене анализе ефеката биће објављени на интернет страници општине Мали Зворник заједно са предлогом Плана развоја за нови плански период најкасније на дан отпочињања јавне расправе.

Прилози

Прилог 1: Анализа економског развоја општине Мали Зворник

Прилог 2: Социо-економска анализа пољопривреде општине Мали Зворник

Прилог 3: Анализа сектора заштите животне средине, сектора енергетике, сектора саобраћаја и комуникације, сектора урбанизма, просторног планирања и грађевинарства општине Мали Зворник

Прилог 4: Анализа друштвеног развоја општине Мали Зворник

Прилог 5: Анализа капацитета општине Мали Зворник за финансирање приоритетних праваца развоја

Прилог 6: Анализа различитих показатеља општине Мали Зворник на бази аналитичког сервиса ЈЛС Републичког секретаријата за јавну политику

Прилог 7: Извештај о спроведеној јавној расправи